

företagarna

Sjukförsäkringen för företagare

Februari 2019

Sammanfattning

- 86 procent av företagare uppger att de jobbat trots att de varit sjuka. Endast 12 procent har varit sjuka utan att arbeta.
- Mer än var fjärde (29 procent) företagare uppger att de haft svårt att få sin SGI fastslagen. Särskilt besvärligt har det varit för kvinnliga företagare där fler än två av fem (43 procent) uppger att de haft svårt att få sin SGI fastställd.
- Ungefär var tredje (29 procent) företagare med enskild firma har en dags karenstid och ungefär lika många har sju dagars karenstid (31 procent). En stor andel av företagarna (26 procent) uppger att de inte vet hur lång karenstid de har.
- Hälften (50 procent) av företagare med aktiebolag upplever sjuklöneansvaret för sig själva som negativt. Elva procent är neutrala till sjuklöneansvaret för sig själva, medan sju procent är mer eller mindre positiva. Hela 31 procent är osäkra.
- Var tredje företagare (34 procent) uppger att de haft kontakt med Försäkringskassan under de senaste fyra åren. 45 procent av dessa uppger att kontakten har varit negativ. En fjärdedel (26 procent) är neutrala medan 28 procent uppger att kontakten varit positiv
- Två av fem företagare (39 procent) uppger att de brutit mot regelverket och arbetat i företaget på kvällar och helger trots att de varit sjukskrivna. Drygt var fjärde företagare (27 procent) uppger att företaget varit vilande under tiden de varit sjukskrivna. De som haft möjlighet har hittat en ersättare i företaget (16 procent).
- Fyra av fem företagare (80 procent) anser att det behövs en ökad flexibilitet för att kunna utföra vissa sysslor i företaget under sjukskrivningstiden.
- Var tredje företagare (29 procent) anser att ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen bör öka.
- I Företagarnas undersökning uppger nästan tre av fyra företagare (73 procent) att de är positiva till att ta ett större ansvar för sin sociala trygghet mot att i gengäld betala lägre sociala avgifter. Fyra av tio (40 procent) företagare anser att ett sådant förslag låter positivt för företagare och ytterligare 33 procent uppger att det kan vara lämpligt under vissa förutsättningar. Jämfört med samma fråga i Företagarnas rapport "Föräldrafällan 2.0" är företagare något mer positiva när frågan följde frågor om sjukförsäkringen än frågor om föräldraförsäkringen.

Företagarna föreslår därför:

- Ett gemensamt inkomstunderlag baserat på historiska inkomster (EGI) bör införas
- Höjd ersättning för höga sjuklönekostnader
- Slopa 55-årsgränsen för att välja karens & 1 dags karens bör vara huvudregel
- Premier för sjukförsäkringen bör bättre spegla risköverföringen
- Slopa förmånsbeskattningen av privata sjukvårdsförsäkringar
- Tillåt företagare bedriva viss verksamhet under sjukdomsperioden
- En utredning bör tillsättas med uppdrag att föreslå former för ett alternativt privat trygghetssystem.

Förord

Sverige har idag drygt en miljon företag och cirka 500 000 företagare. Det motsvarar ungefär 10 procent av alla sysselsatta i Sverige. Gruppen företagare växer i takt med att arbetslivet och samhället i stort förändras. Varje år startas 70 000 nya företag. Samtidigt är de flesta av landets system och institutioner skapade för en arbetsmarknad där man i första hand är anställd av en arbetsgivare.

Naturligtvis är det ett fritt val att starta eget företag. Det är ett beslut med både för- och nackdelar. För många företagare handlar valet om frihet och självbestämmande och att förverkliga en idé. Att det är ett fritt val får däremot inte bli till en ursäkt för att företagare – som betalar sin egen och anställdas löner och skatter – ska ha ett sämre skydd när de behöver det.

Företagare som drabbas av sjukdom står inför dubbel olycka. Utöver sjukdomen riskerar de att få svårt med sin försörjning på både kort och lång sikt. Att få ersättning från Försäkringskassan har visat sig vara en utmaning, liksom regelverket kring vad som får och inte får göras i företaget under sjukskrivningen. Vid långvarig sjukdom finns också en risk att det inte längre finns ett företag att återvända till – kunderna har gått vidare.

Socialförsäkringar berör hela företagarkollektivet och är en viktig hörnsten i det offentligt finansierade skyddsnät som finns för såväl företagare som dess anställda. En tydlig koppling mellan avgifter och förmåner bör förenas med lättnader i beskattningen för att underlätta uppbyggnaden av ekonomiska buffertar i småföretag. Socialförsäkringssystemet måste vara anpassat för såväl ensamföretagare som företagare med anställda.

Företagarna föreslår en rad förslag på korrigeringar av systemet som snabbt kan åtgärdas. Dessutom presenterar Företagarna ett diskussionsunderlag till ett parallellt trygghetssystem.

Bristerna i det nuvarande systemet är så stora, och åtgärderna få, att det har blivit dags att fundera över om Sverige behöver ett formaliserat alternativt privat trygghetssystem.

Erik Gustaf Ageberg
Socialförsäkringsexpert

Regler för uppstartsskede – En seger för Företagarna!

Företagare med aktiebolag saknade, innan den 1 augusti 2018, skydd för sin sjukpenninggrundade inkomst (SGI) när de startade företag. Företagare med enskild firma hade skydd under två år. Med skyddad SGI kommer företagarens sjukpenninggrundande inkomst (SGI) motsvaras av en jämförelseinkomst, det vill säga lönen för den som har ett liknande arbete som anställd.

Företagarna har drivit frågan om att reglerna måste vara samma för alla företagare – oavsett associationsform. Företagare med aktiebolag bör alltså omfattas av samma skyddsregler.

Från den 1 augusti 2018 har reglerna för skyddad SGI under uppstartsskede ändrats för att gälla alla företagare. Dessutom har tiden förlängts för enskild firma. Nu gäller tre år för alla företagare.

Att jämställa företagare med aktiebolag med enskilda näringsidkare har varit en bärande princip för Företagarna under en längre tid. Just detta var ett huvudsakligt förslag i Föräldrafällan 1.0 från 2015 som äntligen uppfylldes under mandatperioden!

(Prop. 2017/18:168)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Förord	3
Sjukförsäkringen	5
Sjukpenninggrundande inkomst bland företagare.....	6
Sjukpenning bland företagare.....	14
Ökad flexibilitet behövs	15
Privata sjukvårdsförsäkringar.....	16
Är Opt-out en lösning?.....	19
Analys	22
Sjukpenninggrundande inkomst	22
Sjuklöneansvar & Karenstid	22
Rehabilitering.....	23
Företagandets förutsättningar.....	23

Om undersökningen

- Utskick till 3 394 deltagare i Företagarnas panel
- Första utskick 18 januari 2019; påminnelse 22 & 27 januari
- Resultat togs fram 12 februari 2019
- 1 069 svar (varav 1 047 slutförda): 31 procent svarsfrekvens
- Även ej slutförda svar ingår i analys (varje svar sparas)
- Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Konkret görs detta genom att korrigerande vikter räknas fram för olika företagsstorlek (antal anställda), kön, ålder och bransch.

Sjukförsäkringen

Arbetsgivaren har en central roll när det gäller anställda som drabbas av sjukdom. Det omfattar sjuklöneansvar för de första fjorton dagarna i en sjukperiod, bortsett från karensavdraget.¹

Arbetsgivare har också ett långtgående ansvar för anställdas arbetsmiljö och rehabilitering vid sjukdom.² Sveriges 500 000 företagare saknar däremot en ansvarig för arbetsmiljö och rehabilitering.

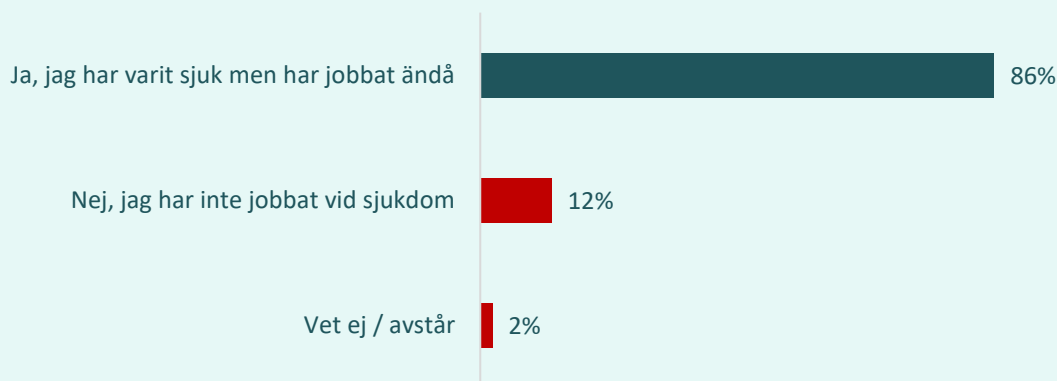
Även om särskilda regler gäller för företagare är utgångspunkten att arbetsgivaren är skyldig att betala sjuklön, efter ett avdrag på 20 % av en genomsnittlig veckoersättning för sjuklön, för en försäkrad som drabbas av sjukdom.³ Regelverket och sjuklöneperioden har förändrats genom åren men huvudregeln är idag att sjuklöneperioden omfattar de första fjorton dagarna i sjukperioden då en arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom. Därefter tar staten över betalningsansvaret för den försäkrade.

Statens ersättning finansieras genom sociala avgifter och kallas för sjukpenning. Den betalas inte ut för att en individ blir sjuk, utan för att en individ har nedsatt arbetsförmåga. Sjukförsäkringen i Sverige är tänkt att motsvara 80 % av lönen för flertalet löntagare (riktmärket brukar anges till 80 % av befolkningen). Taket är indexreglerat och uppgår till 8 prisbasbelopp, vilket för 2019 motsvarar 31 000 kr i månadslön.

Enligt Försäkringskassan fluktuerar den längre sjukfrånvaron betydligt över tid.⁴ Fluktuationen korrelerar relativt väl med konjunkturcykler, även om sjukfrånvaron släpar efter konjunkturen något. Kring lågkonjunkturer är befolkningen sjukskrivna i lägre utsträckning än i högkonjunkturer.

Har du under de senaste tre åren varit sjuk men ändå jobbat?

Många företagare vittnar om att de går till jobbet trots att de är sjuka. Det gäller givetvis även många anställda. Bland Företagare uppger närmre nio av tio (86 procent) att de har jobbat trots att de varit sjuka.



Figur X: Har du under de senaste tre åren varit sjuk men ändå jobbat?

¹ Lag (1991:1047) om sjuklön.

² Grundläggande bestämmelser om arbetsmiljöns utformning och arbetsgivarens arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet finns i Arbetsmiljölagen (1977:1160).

³ Regeringens proposition 2017/18:96, Karensavdrag – en mer rättvis självrisk.

⁴ Försäkringskassan, Socialförsäkringsrapport 2017:13, Sjukfrånvarons utveckling 2017.

Sjukpenninggrundande inkomst bland företagare

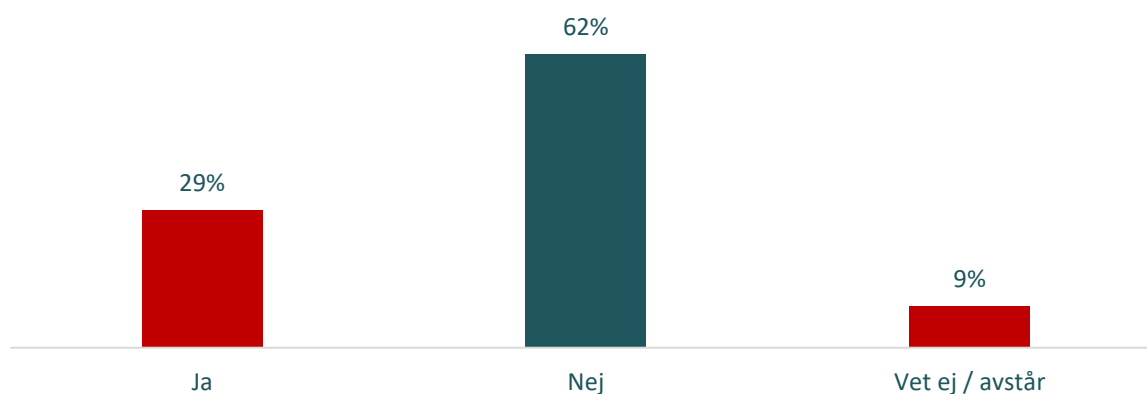
I Riksrevisionens rapport *Fastställande av föräldrapenning för egenföretagare* framgår att företagare med aktiebolag är de företagare som har högst ersättning i föräldrapenningen.⁵ Det stämmer också med att aktiebolagsägare har högre inkomstnivåer än andra företagare. Kvinnor med eget aktiebolag har, enligt Riksrevisionen, samma genomsnittlig sjukpenninggrundande inkomst som anställda män. Kvinnor med enskild firma får i genomsnitt lägst ersättning. Kvinnor med enskild firma får i högre utsträckning än anställda och kombinatorer ersättning på grundnivå beroende på låga inkomster.

Genomsnittlig utbetald föräldrapenning och fastställd SGI, i kronor

	Kvinnor		Män	
	Medelbelopp per utbetald nettodag	Medelbelopp fastställd SGI (årsinkomst)	Medelbelopp per utbetald nettodag	Medelbelopp fastställd SGI (årsinkomst)
Anställda	549	291 630	701	363 735
Eget aktiebolag	711	362 514	777	395 092
Enskild firma	467	209 332	607	275 789
Kombinator	604	312 428	737	380 877

Figur 3: Tabell från Riksrevisionens rapport *Fastställande av föräldrapenning för egenföretagare* (RiR 2018:1).

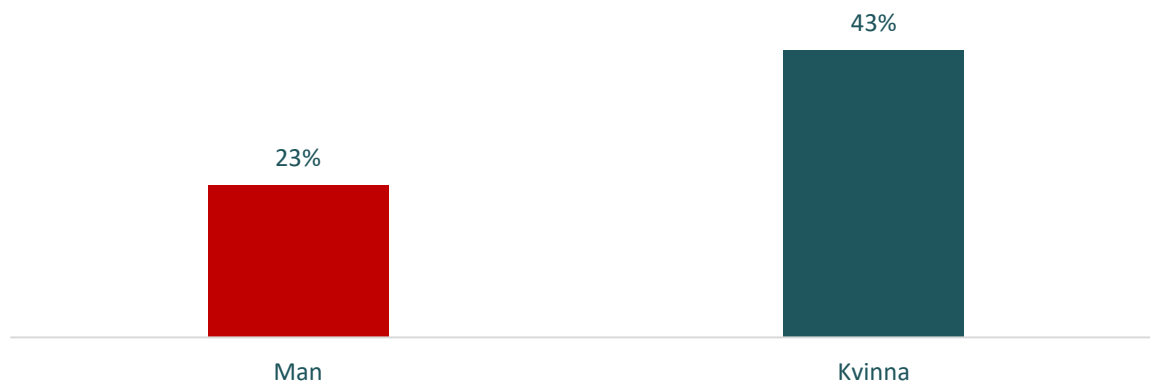
Företagare har svårt att få SGI fastslagen



Ersättningen i t.ex. sjukförsäkring och föräldrapenning grundas på den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, som fastställs av Försäkringskassan. Har du haft problem med detta?

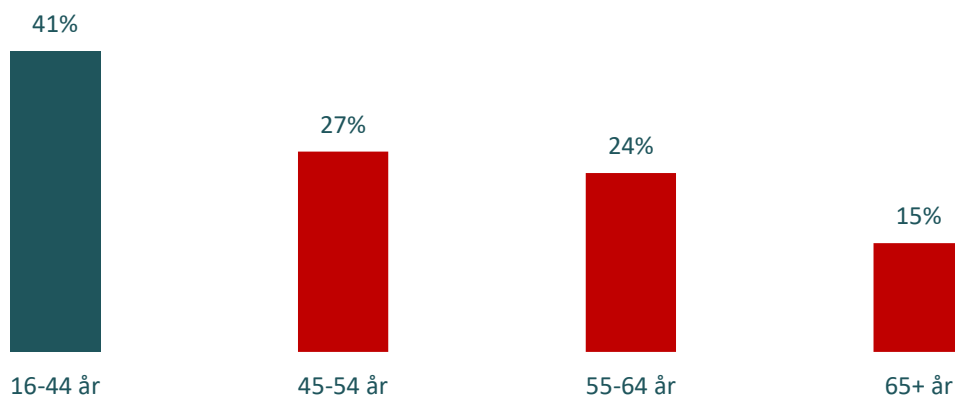
Nästan var tredje företagare som ansökt om sjukpenning de senaste tre åren uppger att de har haft svårt att få sin SGI fastställd. Särskilt besvärligt har det varit för kvinnliga företagare där fler än två av fem (43 procent) uppger att de haft svårt att få sin SGI fastställd.

⁵ Riksrevisionen, "Fastställande av föräldrapenning för egenföretagare" (RiR 2018:1).



Ersättningen i t.ex. sjukförsäkring och föräldrapenning grundas på den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, som fastställs av Försäkringskassan. Har du haft problem med detta?

Företagarens ålder – eller företagets ålder – tycks också spela in. Yngre företagare har mer problem än äldre företagare att fastställa SGI. Två av fem företagare (41 procent) under 44 år uppger att de haft problem att fastställa SGI jämfört med var fjärde företagare (24 procent) i åldern 55–64 år. Det beror sannolikt på att de yngre företagarnas verksamhet inte nått lika hög mognadsgrad som den bland äldre företagare.

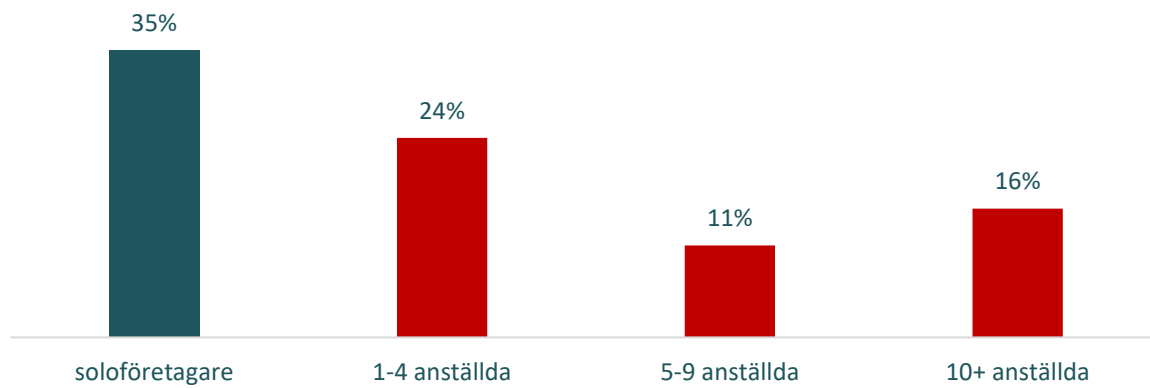


Ersättningen i t.ex. sjukförsäkring och föräldrapenning grundas på den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, som fastställs av Försäkringskassan. Har du haft problem med detta?

Mognadsgraden på företaget – i detta fall sett i antal anställda – påverkar svårigheten att få sin SGI fastställd. Soloföretagare har mest problem där var tredje företagare uppger att de haft problem. I takt med antalet anställda minskar problemet för företagare att fastställa sin SGI, även om elva procent är alltför stor andel.

”Försäkringskassan kunde inte acceptera mina flexibla arbetstider. Regelverket var inte anpassat till någon som jag som hade arbetsplats både hemma och hos kunder.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel



Ersättningen i t.ex. sjukförsäkring och föräldrapenning grundas på den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, som fastställs av Försäkringskassan. Har du haft problem med detta?

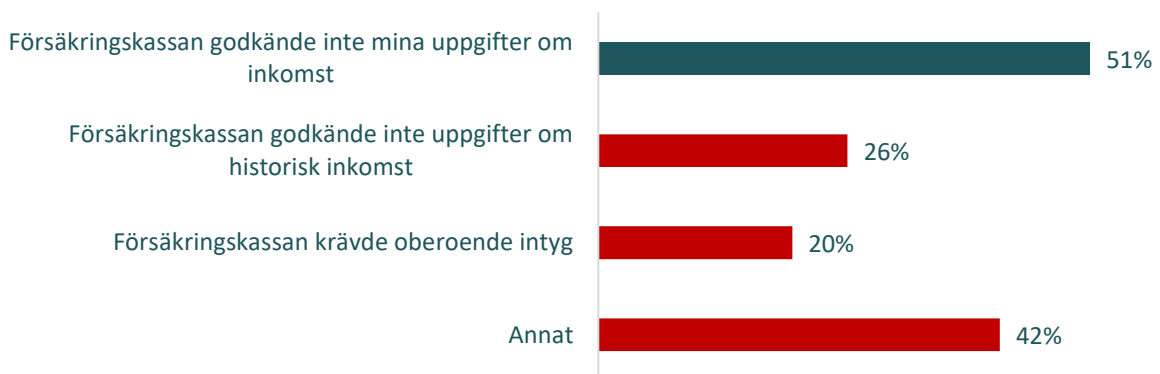
Flera orsaker till problemen

Skälen för varför företagarna har haft problem att få sin SGI fastställd har i huvudsak varit att Försäkringskassan inte godkänt företagarens uppgifter om inkomst. Varannan företagare som haft problem att fastställa sin SGI uppger att detta varit problemet. Var femte företagare uppger att Försäkringskassan krävt oberoende intyg för att kunna fastställa företagarens SGI.

”stora investeringar orsakar att löneuttaget påverkas. Det är orimligt att detta ska påverka SGI:n.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

För företag med enskild firma används den historiska inkomsten för att bedöma den framtida inkomsten och fastställa SGI. Försäkringskassan utgår som regel från de tre senaste taxeringsåren. Då kan försäkringskassan komma att kräva information om exempelvis arbetsomfattning, arbetsuppgifter, fonderingar och skuldsättning.



Figur X: Vilka problem har du haft med att få SGI fastställd?

Företagare uppger också att skälen för svårigheten att få sin SGI fastställd ofta beror på handläggarens kompetens. Vanligt förekommande är att handläggaren haft svårt att hantera företagare med enskild firma som inte haft fasta månadslöner utan en årslön. Eftersom det inte finns krav på extern revisor för majoriteten av dessa företag finns det som regel ingen som kan utfärda ett oberoende intyg – ett slags moment 22.

Under rubriken >>ANNAT<< döljer sig ett av företagares största utmaning kopplat till socialförsäkringssystemet – nämligen ett lågt uttag av lön. Somliga företagare, både med aktiebolag och med enskild firma, tar ut en liten eller ingen lön. Därmed får företagaren ingen eller låg sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Företagare med aktiebolag som inte tar ut lön från företaget utan endast utdelning leder till samma resultat.

Egenföretagare & bokföringen

Egenföretagare har möjlighet att skjuta upp en del av inkomsterna så att de beskattas senare i så kallad periodiseringsfond för att få en jämnare beskattning. Genom att sätta av pengar i periodiseringsfond ett år med vinst kan denna återföras i verksamheten i ett annat år då företaget redovisar förlust.

Många företagare vittnar om att de inte förstått eller funderat över att detta påverkar deras sjukpenninggrundande inkomst, då verksamhetens överskott blir lägre än utan avsättningen i periodiseringsfond.

Sjuklöneansvar & karenstid bland företagare

Enskild firma

Egenföretagare omfattas inte av sjuklönereglerna, utan istället av systemet för statlig sjukpenning. Efter en karenstid får man istället ersättning från detta system. Karenstiden har varit en faktor som man från politiskt håll har förändrat och som ledde till omfattande kritik då man 2010 slog fast att den skulle vara som lägst sju dagar. Detta ändrades åter så att man från 2013 åter kan välja en karensdag. Antalet karensdagar påverkar sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna. Företagare som inte väljer får automatiskt sju karensdagar.⁶

Exempel

För flertalet företagare lönar det sig att välja en karensdag; jämfört med sju karensdagar motsvarar nedsättningen av egenavgiften ersättningen för en sjukdag per år. Besparingen är högre vid längre karenstider, men då tar man också en väsentligt större risk.

Högsta SGI 2019: 372 000 kr

Motsvarar överskott i verksamheten före egenavgifter (vid sju dagars karens): 479 768 kr

Högsta dag ersättning i sjukpenningen: 791 kr/dag

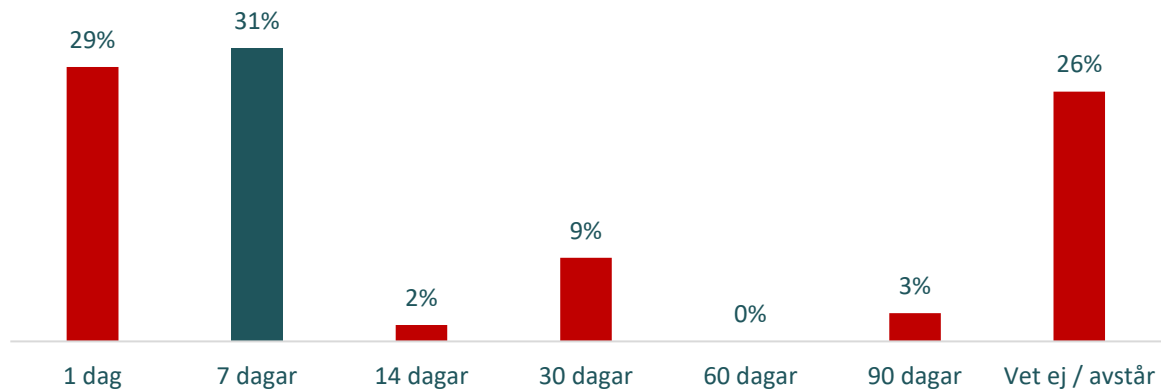
Egenavgifter vid olika karenstider

Antal karensdagar	Egenavgift (procent)	Varav sjukförsäkringsavgift (procent)	Sjukförsäkringsavgift (kr) på 372 000 kr	Differens från 1 karensdag	Motsvarande antal sjukdagar
1	29,33	3,97	14 768		
7	28,97	3,64	13 541	1 227	1,6
14	28,88	3,55	13 206	1 562	2,0
30	28,68	3,35	13 020	1 748	2,2
60	28,44	3,11	11 569	3 199	4,0
90	28,27	2,94	10 937	3 831	4,8

När de allmänna försäkringen byggdes upp under 1950- och 1960-talet inkluderades inte egenföretagare fullt ut i den allmänna sjukförsäkringen. Försäkringen var på den tiden uppdelad i en grundsjukpenning som omfattade alla och en inkomstrelaterad tilläggssjukpenningförsäkring som omfattade anställda och som egenföretagare tilläts ansluta sig till. Företagare som ville ansluta sig var tvungna att ha god hälsa och vara under 55 år.⁷ Sedan dess har 55-årsgränsen i försäkringen i någon mån varit kvar. Idag kan företagare som har fyllt 55 år inte ändra sin karenstid så att den blir kortare än den tid de haft innan 55-årsdagen. För företagare som närmar sig denna gräns är det alltså särskilt angeläget att se över sina karenstider, då man får behålla en kortare karenstid även då man har fyllt 55, förutsatt att ändringen görs i tid.

⁶ Prop. 2012/13:1

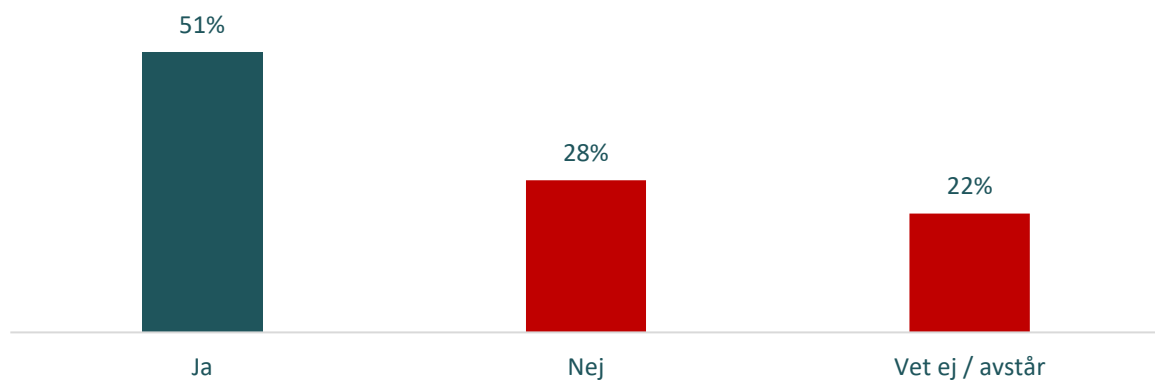
⁷ Lag (1947:1) om allmän sjukförsäkring.



Figur X: Hur lång karenstid har du?

Ungefär var tredje egenföretagare har en dags karenstid och ungefär lika många har sju dagars karenstid. En stor andel av företagarna (26 procent) uppger att de inte vet hur lång karenstid de har. Det är givetvis ett oroande besked.

Har du aktivt valt antalet karensdagar?



Figur X: Har du aktivt valt antalet karensdagar?

Ovetskapen bland företagare om deras egen karenstid är tydlig. Endast hälften (51 procent) uppger att de aktivt har valt karenstid. I samband med regeländringen 2013 blev sju dagars karens normerande. Det innebär att företagare som ville ha en annan karenstid var tvungna att aktivt ändra detta.

För företag som bedriver aktiebolag

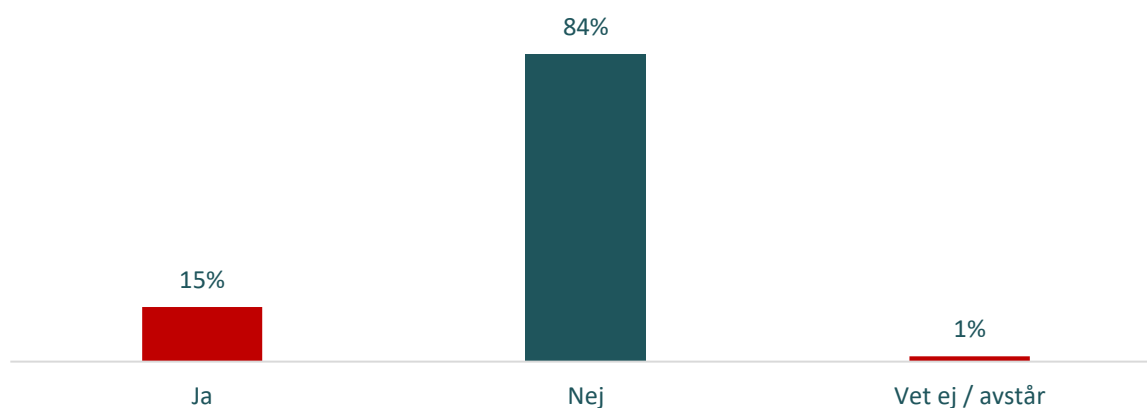
Som anställd i det egna företaget omfattas företagaren av samma regler som för anställda, vilket innebär att man har en karensdag och därefter inträder arbetsgivarens sjuklöneansvar för den andra till och med den fjortonde sjukdagen, d.v.s. man tar ut sjuklön från företaget motsvarande $80\% \times 0,97$ av den lön man annars tar ut.⁸

⁸ Mer information om företagare och sjuklöneansvaret finns i Företagarnas rapport "Sjuklöneansvar - Promemoria hösten 2018".

Företagare med aktiebolag omfattas av högkostnadsskyddet för sjuklön, vilket förbättrades kraftigt 1 januari 2015 i enlighet med de förslag Företagarna tidigare har presenterat. Företag med högst tre miljoner kronor i lönesumma får därmed ersättning för sjuklönekostnader som överstiger 0,5 % av lönesumman. Denna regeländring har inneburit att arbetsgivare börjat rapportera in kostnaderna för sjuklön till Försäkringskassan. Enligt Försäkringskassan uppgick arbetsgivares kostnader för sjuklön till över 21,5 miljarder kronor 2017.⁹

Företagare med aktiebolag betalar i praktiken sjuklön till sig själv. Hur det går till i verkligheten skiljer sig mellan företag. Som Företagarna beskrivit i flera andra rapporter skiljer sig ofta en företagares lön åt från månad till månad. Dessutom är ju alla intäkter i företag i någon mån företagarens. Fenomenet att betala sjuklön till sig själv ter sig därför lite egendomligt.

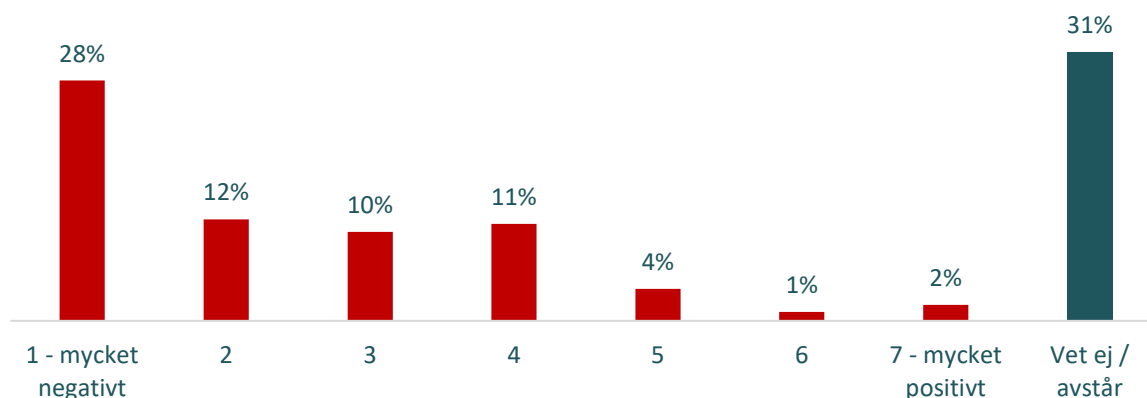
Har du betalat sjuklön till dig själv under de senaste tre åren?



Figur X: Har du betalat sjuklön till dig själv under de senaste tre åren? (Population: företagare som har varit sjuka under de senaste tre åren och som är anställd i sitt aktiebolag)

Att endast 15 procent av företagare med aktiebolag som varit sjuka under de tre senaste åren har betalat ut sjuklön till sig själva visar hur märkligt sjuklöneansvaret slår.

Hur upplever du som företagare sjuklöneansvaret du har för dig själv?



⁹ Försäkringskassans Återrapportering av Ersättning för höga sjuklönekostnader till arbetsgivare (2017).

I Företagarnas rapport "Sjuklöneansvar - Promemoria hösten 2018" framgår att två av tre företagare (64 procent) upplever sjuklöneansvaret som negativt. Var femte företagare upplever sjuklöneansvaret som varken positivt eller negativt och ytterligare 15 procent har ingen uppfattning/avstår. Endast två procent av företagare uppger att sjuklöneansvaret är positivt.¹⁰

"Ta bort betalningsansvaret för de första 14 dagarna. Är jag sjuk kommer heller ingen intäkt in till företaget som kan betala för min sjuklön. Alltså blir jag oavlönad om jag blir sjuk."

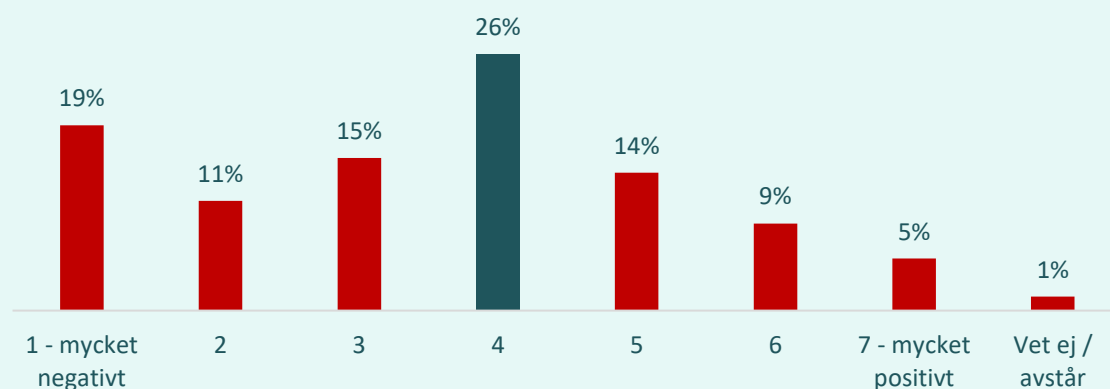
Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

När företagare får uppge hur de upplever sjuklöneansvaret för sig själva framgår att hälften (50 procent) upplever sjuklöneansvaret som negativt. Elva procent är neutrala medan sju procent är mer eller mindre positiva. Hela 31 procent är osäkra.

Försäkringskassan

Var tredje företagare (34 procent) uppger att de haft kontakt med Försäkringskassan under de senaste fyra åren. 45 procent av dessa uppger att kontakten har varit negativ. En fjärdedel (26 procent) är neutrala medan 28 procent uppger att kontakten varit positiv. Följaktligen är bemötandet från Försäkringskassan mycket ojämnt. Sannolikt beror skillnaderna i det upplevda bemötandet också på vilka beslut som Försäkringskassan slutligen fattade.

Hur upplever du kontakten med Försäkringskassan?



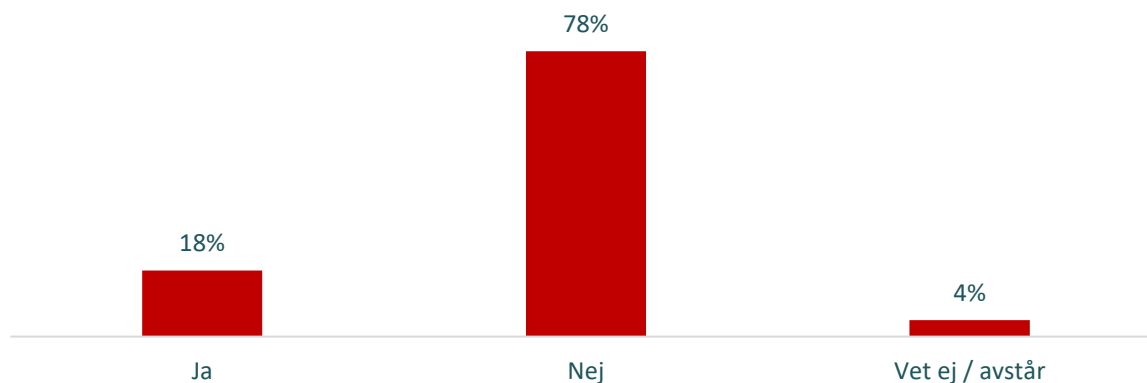
Figur X: Hur upplever du kontakten med Försäkringskassan?

¹⁰ Företagarna, "Sjuklöneansvar - Promemoria hösten 2018".

Sjukpenning bland företagare

Trots att många företagare in i det längsta undviker att sjukskriva kan nöden ibland vara framme. Efter de 14 första dagarnas sjukdom, eller karenstiden för företagare med enskild firma, träder Försäkringskassans ansvar in. Om en försäkrad på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga ska Försäkringskassan ersätta den försäkrade. Bland företagare uppger nästan var femte (18 procent) att de kvalificerat sig för sjukpenning från Försäkringskassan under de senaste tre åren.

Kvalificerade för sjukpenning från Försäkringskassan?



Figur X: Har du de senaste tre åren varit sjukskriven som kvalificerat dig för sjukpenning från Försäkringskassan? (Population: företagare som har varit sjuk under de senaste tre åren)

Precis som för företagare vid exempelvis föräldraledighet kan det vara svårt för företagare att vara sjuka. Att vara borta från sitt företag är helt enkelt inte alltid möjligt eftersom det då kanske inte finns ett företag att återvända till.

”Jag fick en hjärtinfarkt men kunde arbeta lite med befintliga kunder.”

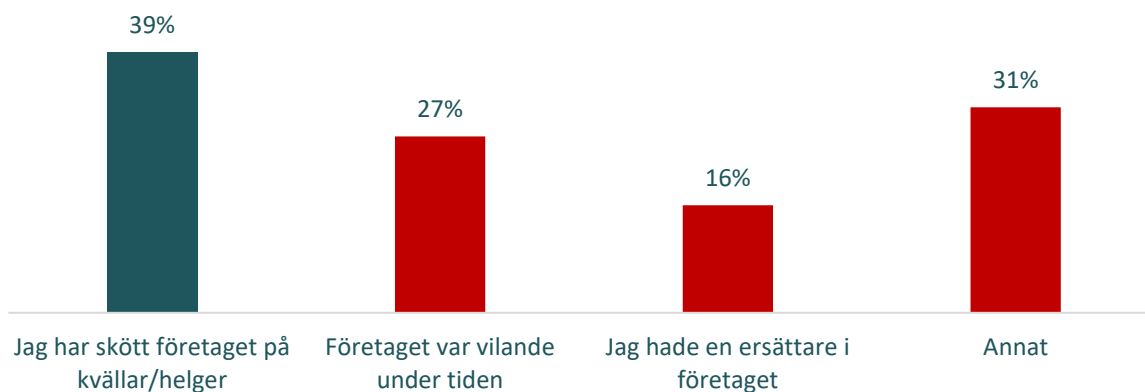
Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

Två av fem företagare (39 procent) uppger att de brutit mot regelverket och arbetat i företaget på kvällar och helger trots att de varit sjukskrivna. Drygt var fjärde företagare (27 procent) uppger att företaget varit vilande under tiden de varit sjukskrivna. De som haft möjlighet har hittat en ersättare i företaget (16 procent). Under rubriken >>ANNAT<< (31 procent) återfinns i fritextsvar flera kreativa lösningar på hur företaget hanterade under tiden företagaren själv var sjukskriven. Allt ifrån att personalen tog ett ökat ansvar till att företagaren arbetat trots en hjärtinfarkt. I förekommande fall har företaget varit på väg att gå i konkurs.

”Personalen fick jobba extra med mina uppgifter. Naturligtvis med följderna minskad omsättning.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

Hur hanterade du företagandet under tiden du varit sjukskriven?



Figur X: Hur hanterade du företagandet under tiden du varit sjukskriven? (företagare som har varit sjukskriven under de senaste tre åren).

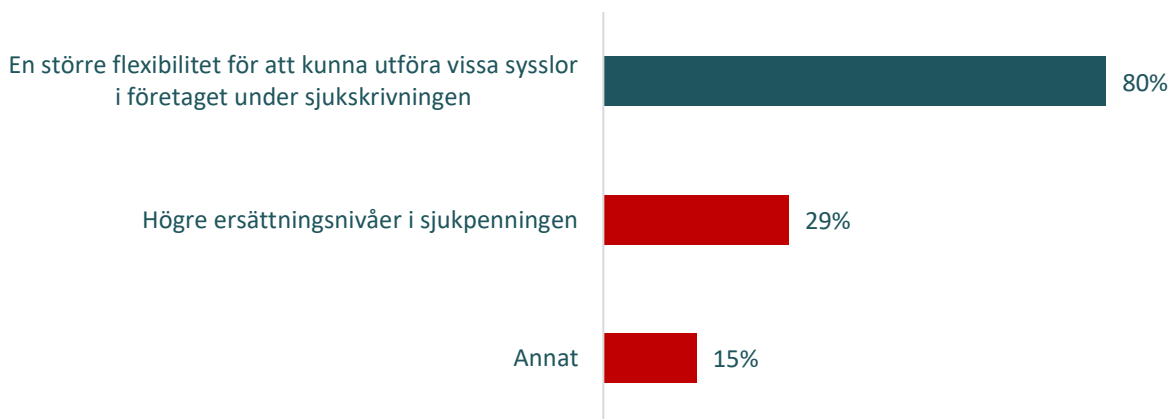
Ökad flexibilitet behövs

Företagarna kunde visa redan 2015 i rapporten Föräldrafällan och återigen 2019 i Föräldrafällan 2.0 att företagare tvingas bryta mot reglerna för föräldrapenning. Det fyrkantiga regelverket, svårigheten att få sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) fastställd och myndigheternas oförståelse för företagandets villkor tvingar många företagande föräldrar att välja mellan sitt företag och sitt föräldraskap. Det samma tycks gälla för företagare som drabbas av sjukdom.

”Försäkringskassans regelverk är inte gjort för företagare. Det är svårt att passa in i systemet eftersom man inte är ”normal”.

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

Vad skulle underlätta för företagare som blivit sjuka?



Figur X: Vilka av följande förslag bedömer du skulle underlätta för företagare som blivit sjuka?

Fyra av fem företagare (80 procent) anser att det behövs en ökad flexibilitet för att kunna utföra vissa sysslor i företaget under sjukskrivningstiden. Det är ett tydligt besked om att regelverket måste förändras. Var tredje företagare (29 procent) anser att ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen bör öka.

”Ofta får man uppfattningen att Försäkringskassan anser att företagare ofta vill fuska om man inte ”håller sig borta” från företaget under en sjukskrivning, men de mindre sysslor man känner att man måste göra själv kan vara vitala för företagets överlevnad, även under en sjukskrivning.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

Privata sjukvårdsförsäkringar

Från och med den 1 juli 2018 infördes en förmånsbeskattning av sjukvårdsförsäkringar som betalas av arbetsgivaren. Regeringens och vänsterpartiets gemensamma beslut om att införa förmånsbeskattningen är ett hårt slag mot arbetsgivare och anställda som investerar i hälsa och förebygger sjukdom. Syftet var att komma åt sjukvård som bekostas av arbetsgivaren i form av bruttolöneavdrag, eller så kallad lönevaxling. Arbetsgivaren betalar för en anställds ingrepp och gör ett bruttolöneavdrag på den anställdes lön. Den anställda betalar då ingen skatt på den del av lönen som arbetsgivaren gör avdrag ifrån.

”Blir man sjuk måste det finnas bättre alternativ än försäkringskassan, privata försäkringar men de förmånsbeskattas. Det går inte att ha samma regelverk för små egen företagare som stora AB helt enkelt!”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

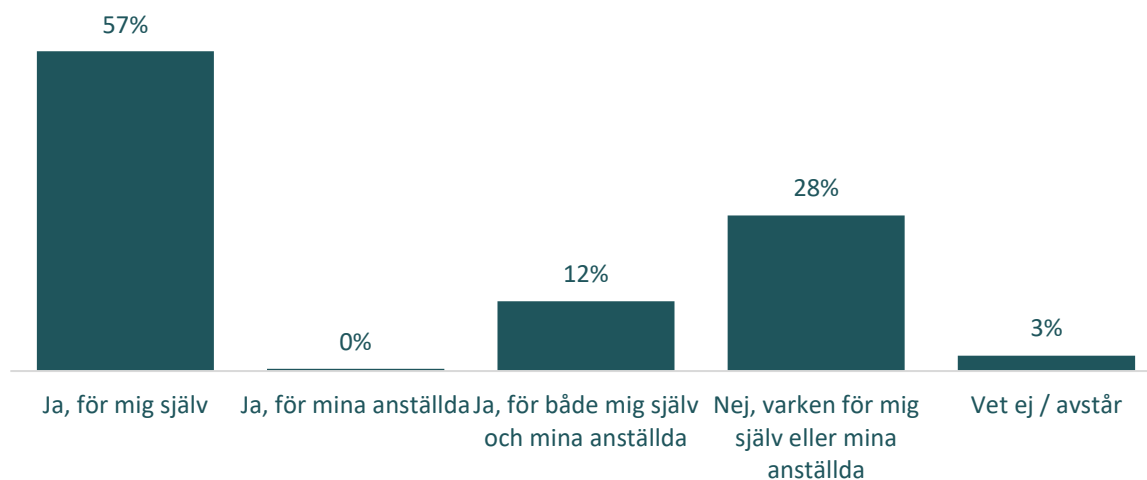
Det finns många skäl till varför den nya ”vårdskatten” är både kontraproduktiv och skadlig. Sjukvårdsförsäkringarna kompletterar bland annat den offentligt finansierade vården med 245 000 specialistbesök och 18 000 operationer årligen. Bland Företagarnas medlemmar har över hälften tecknat en sjukvårdsförsäkring.¹¹ Hälften av de anställda som erbjuds en försäkring är låg- och medelinkomsttagare.¹² Allt fler människor med vårdbehov kommer nu att få söka sig till den offentliga vården, som redan är tungt belastad av långa köer.

I en undersökning från Företagarna 2017 tillfrågades företagare om de hade en privat sjukvårdsförsäkring för sig själv och/eller för sina anställda. Sju av tio företagare (69 procent) uppgav att de hade tecknat privata sjukvårdsförsäkringar för sig själv och/eller sina anställda.¹³

¹¹ <https://www.foretagarna.se/nyheter/riks/2017/juli/privat-sjukvardsforsakring-ett-nodvandigt-ont/>

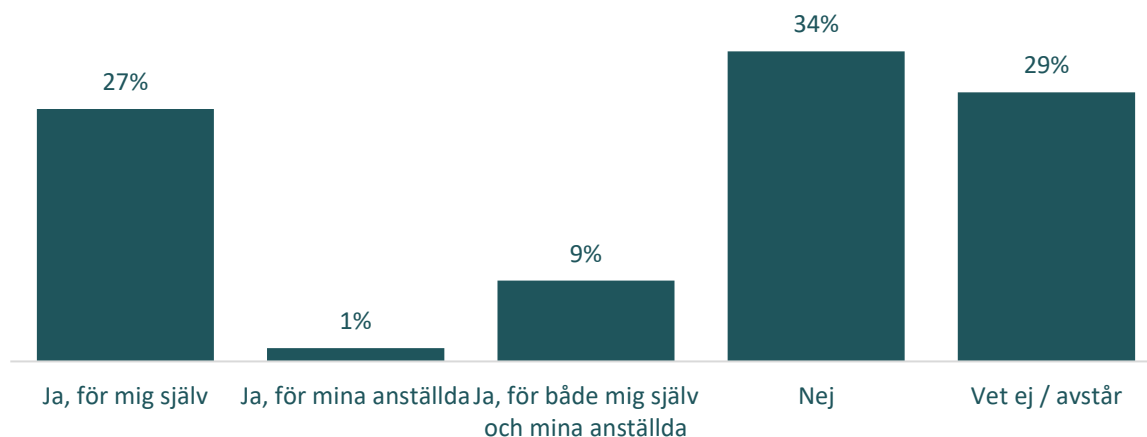
¹² ”Sjukvårdsförsäkring - varför och för vem?” Svensk Försäkring, 2017.

¹³ Företagarna (2017), Privata Sjukvårdsförsäkringar.



Figur X: Har du en privat sjukvårdsförsäkring? (Företagarnas undersökning 2017).

De flesta privata sjukvårdsförsäkringar innehåller bland annat förebyggande åtgärder för att undvika ohälsa. I samma undersökning tillfrågades därför företagare om de privata sjukvårdsförsäkringarna hjälpt dem som arbetsgivare att förebygga ohälsa bland sig själv och/eller dina anställda. Över var tredje företagare (37 procent) med privat sjukvårdsförsäkring har blivit hjälpta av de förebyggande åtgärderna de innehåller – antingen själva eller som arbetsgivare.¹⁴



Figur X: Hjälper den privata sjukvårdsförsäkringen dig som arbetsgivare att förebygga ohälsa bland dig själv och/eller dina anställda (om du har anställda)? (Företagarnas undersökning 2017).

Reglerna med förmånsbeskattning av sjukvård bekostad av arbetsgivaren innebär även stora gränsdragningsproblem. Exakt vad som är – och inte är – förebyggande och rehabiliterande insatser kan vara svårt att veta. Förmånsbeskattningen och det otydliga regelverket får därför anses motverka regeringens mål om ett sjukpenningtal på 9,0 dagar. Vilket även påtalats av flera remissinstanser.

”Ta bort förmånsbeskattningen av sjukvårdsförsäkringar som företaget betalar för ägaren.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

¹⁴ Företagarna (2017), Privata Sjukvårdsförsäkringar.

Regeringen presenterade en rad förslag under mandatperioden 2014–2018 – som exempelvis att införa obligatoriska rehabiliteringsplaner när medarbetaren varit sjukskriven i 30 dagar – som syftade till att tydligare peka på arbetsgivarens ansvar inom rehabiliteringskedjan.¹⁵ Sveriges 500 000 företagare som inte har någon arbetsgivare får däremot ingen hjälp.

För att minska sin egen utsatthet tecknar många företagare sjukvårdsförsäkringar. På så sätt kan de få det skydd de, och företaget, behöver om de skulle drabbas av sjukdom eller skada. Förmånsbeskattningen av privata sjukvårdsförsäkringarna slår undan benen för företagare vars enda sätt att få hjälp att förebygga sjukdom och försäkra sig mot den samma.

De privata sjukvårdsförsäkringarna hade kunnat tjäna som ett föredöme i hur företagare parallellt med ett offentligt system kunde försäkra sig själva och sina verksamheter – utan att drabba den offentligt finansierade vården.

¹⁵ Företagarna (2019), "Sjukförsäkringen under mandatperioden 2014–2018".

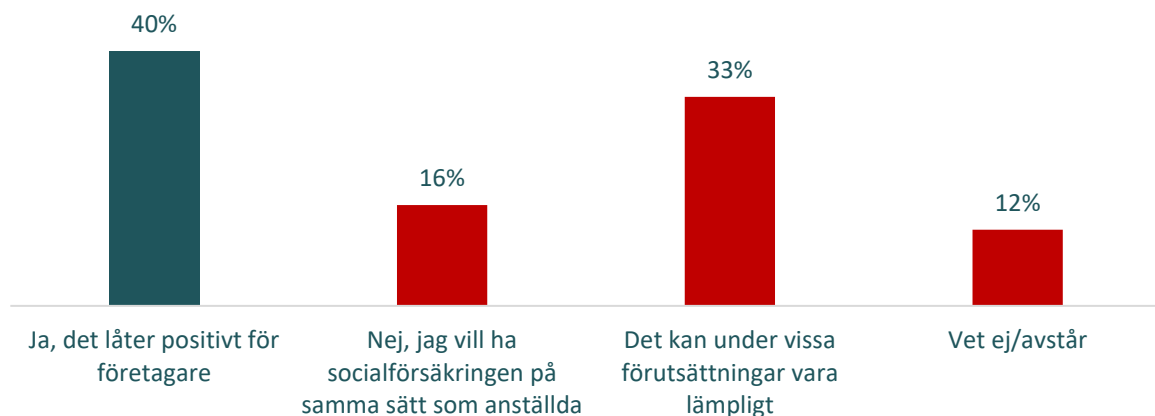
Är Opt-out en lösning?

Trots att föräldraförsäkringen och övriga socialförsäkringssystemet för företagare varit en utåt sätt angelägen fråga för regeringen under föregående mandatperiod har inget ännu hänt. Faktum är att flera andra delar av socialförsäkringen är illa anpassade efter företagarnas verklighet. Både föräldraförsäkringen och sjukförsäkringen är svåra för företagare att nyttja.¹⁶

”Jag försörjde mig på upparbetat kapital istället för att vara sjukskriven.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

En möjlighet för företagare att kunna känna en trygghet trots att det offentliga systemet inte erbjuder dem trygghet kan vara en privat lösning. Eftersom det kan vara svårt för företagare till sin natur att nyttja socialförsäkringssystemet kan en tanke vara att företagare själva ska ha möjlighet att ta ansvar för sin sociala trygghet. Det skulle kunna göras på olika sätt, men ett förslag är att ge företag möjlighet att själva bygga upp buffertar i sina företag. I gengäld skulle företagarna minska, eller helt slopa, att betala in egenavgifter/sociala avgifter för sig själva.



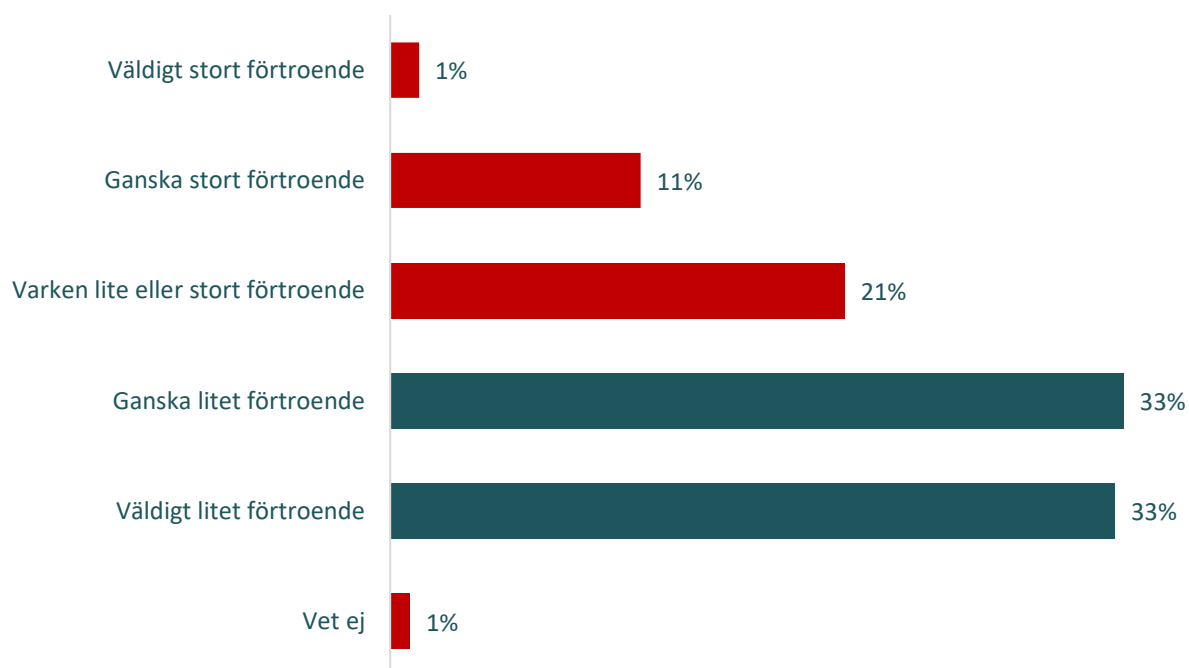
Figur X: Det är svårt för företagare att nyttja socialförsäkringssystemet. En tanke är att företagare själva ska ha möjlighet att ta ansvar för sin sociala trygghet. Det kan göras genom att bygga upp buffertar i sina egna företag. I gengäld skulle de minska, eller helt slopa att betala in, egenavgifter/arbetsgivaravgifter. Vad tycker du om detta förslag?

I Företagarnas undersökning uppger nästan tre av fyra företagare (73 procent) att de är positiva till att ta ett större ansvar för sin sociala trygghet mot att i gengäld betala lägre sociala avgifter. Fyra av tio (40 procent) företagare anser att ett sådant förslag låter positivt för företagare och ytterligare 33 procent uppger att det kan vara lämpligt under vissa förutsättningar. Jämfört med samma fråga i Företagarnas rapport "Föräldrafällan 2.0" är företagare något mer positiva när frågan följde frågor om sjukförsäkringen än frågor om föräldraförsäkringen.¹⁷

¹⁶ Företagarna (2019), "Föräldrafällan 2.0".

¹⁷ Företagarna (2019), "Föräldrafällan 2.0".

I en undersökning från som Novus genomfört på uppdrag av Företagarnas 2017 framgick att 66 procent av Sveriges företagare saknade förtroende för skattesystemet.¹⁸



Figur X: Hur stort förtroende har du för skattepolitiken alltså att dina skattepengar används effektivt och till rätt saker?

Det har naturligtvis kommit liknande *opt out*-förslag tidigare där företagare helt kan slippa de offentliga trygghetssystemen och istället ha ansvar för att lösa sitt eget försäkringsskydd. Invändningar mot dessa försäkringar har varit flerdolda.

Individuellt ansvar för sin sociala trygghet skulle med nödvändighet leda till diversifierade försäkringspremier. Företag som är konjunkturberoende eller individer med större risk för sjukdom – eller i detta fall – föräldraskap, skulle få högre premier eller helt nekas försäkring. Just föräldraskap är som regel inte slumpmässig och därmed svår att teckna försäkring för.

Att teckna rätt försäkring skulle sannolikt ställa höga krav på den enskilde företagaren. Erfarenheter av t.ex. pensionssparande eller den oro som många känner inför att lösa sakförsäkringar visar att det är svåra frågor, som lätt sätts på undantag i det lilla företaget.

Andra invändningar har varit att risken för osund konkurrens i somliga branscher skulle öka genom att företag kan använda underentreprenörer som sätter det sociala skyddet för sig själva på undantag för att kunna konkurrera med lägre priser.

”Som egen företagare måste man sköta jobbet oavsett om man är sjuk eller inte, vilket gör att det blir svårt att utnyttja sjukpenningen. Företagare kan få kompensation genom lägre

¹⁸ Företagarna/Novus, (2017). 3 000 intervjuer med företagare med 1–49 anställda, samtliga branscher förutom jordbruk, skogsbruk & fiske: totalt: 473 000 företag.

sociala avgifter lönen i stället tycker jag och själva se över våra försäkringar och trygghet.”

Citat från fritextsvar i Företagarnas panel

Det saknas följaktligen inte skäl för att företagare istället bör omfattas av ett generellt och generöst system. Idén om att låta företagare välja bort det offentliga systemet till förmån för ett privat system bör inte avfärdas. Utöver att tilltron till systemet är mycket lågt bland företagare är också företagare idag överbeskattade genom de sociala avgifterna i arbetsgivaravgiften som de inte kan nyttja på samma sätt som anställda.

Utöver ovanstående invändningar mot privata försäkringslösningar finns naturligtvis också argumentet att privata parallella trygghetssystem urholkar förtroendet för de offentliga socialförsäkringarna. Det höga uttaget av försäkringspremier i den offentliga försäkringen motiveras ofta med att det är en solidarisk finansiering och att den beräknas lika på hela kollektivet. Med detta argument är det i längden svårmotiverat att överbeskatta en grupp, i synnerhet då det är denna grupp som skapar arbetstillfällena för andra. Idag betalar företagare in till en försäkring som de inte kan nyttja. Därmed förloras också försäkringsmässigheten i trygghetssystemen. Premien är idag alltför hög eftersom företagare underutnyttjar sjukförsäkringen. Lägre sociala avgifter för företagare skulle kunna möjliggöra just de buffertar som är nödvändiga för att klara konjunktursvängningar eller produktionsbortfall på grund av sjukdom eller föräldraledighet.

Även om det är sannolikt, finns det inte krav att de privata buffertarna ska vara kopplade till en försäkring likt pensionsförsäkringar eller sakförsäkringar. Det kan röra sig om rena fonderade medel eller direktavsättningar likt direktpension.

Värt att påpeka är att ett kompromissförslag skulle kunna vara en kombination av offentlig och privat försäkring med arbetslöshetsförsäkringen som förebild. Den inbegriper ett offentligfinansierat grundskydd kombinerat med privatfinansierad försäkring för högre ersättning.

En modell som amerikanska *Affordable Care Act*, informellt kallad *Obamacare*, som gör försäkringen obligatorisk och erbjuder offentligt ekonomiskt stöd till mindre bemedlade kan vara värt att ta inspiration ifrån. Nederländernas reformering av sjukförsäkringen – där individer tillåts välja försäkringsbolag med offentliga medel kan också utgöra inspiration, även om detta system inte är utan brister.

Analys

Sjukpenninggrundande inkomst

Den första utmaningen med sjukförsäkringen består i svårigheten att få en fastställd korrekt sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Företagare tvingas ofta att diskutera med Försäkringskassan för att få en SGI fastställd och får då ofta en SGI på låg nivå.

Försäkringskassan bör stärka handläggares kompetens

Försäkringskassan bör därför inledningsvis utveckla ansvariga handläggares kompetens för att göra rättvisande bedömningar av företagares SGI. Även om färre företagare har problem att få sin SGI fastställd idag jämfört med föräldrafällen 2015 är 25 procent en alltför stor andel.

Ett gemensamt inkomstunderlag baserat på historiska inkomster (EGI) bör införas

Ifrågasättanden och bristande förståelse för svaren leder även till att det kan ta lång tid att få SGI fastställd, vilket kan innebära att företagare inte kan få ersättning då föräldraledigheten börjar och dessutom tvingas leva med osäkerhet kring hur stor den faktiska ersättningen kommer att bli. Regeringen bör därför gå vidare med den parlamentariska socialförsäkringsutredningens förslag om ett gemensamt inkomstunderlag baseras på historiska inkomster. Användandet av faktiska inkomster som underlag har flera fördelar, bland annat förbättrad förutsebarhet för den försäkrade.

Sjuklöneansvar & Karenstid

Sjukförsäkringens andra utmaning gäller företagens sjuklöneansvar för sig själva, eller antalet karensdagar för företagare med enskild firma. Sjukfrånvaro innebär att det inte inkommer några intäkter till företaget under denna period.

Höjd ersättning för höga sjuklönekostnader

Ersättningen för höga sjuklönekostnader till arbetsgivare bör höjas för att täcka 100 procent av totala lönekostnader på upp till högst 3 miljoner kronor. Sjukfrånvaro innebär att det inte inkommer några intäkter till företaget under denna period. För företagaren själv innebär sjuklöneansvaret uteblivna intäkter, men fortsatta utgifter. Vidare anser tre av fem företagare att nuvarande ersättning för höga sjuklönekostnader är otillräcklig. Två av tre företagare uppger också att sjuklöneansvaret är sysselsättningshämmande.¹⁹

Slopa 55-årsgränsen för att välja karens & 1 dags karens bör vara huvudregel

Åldersgränsen som har sitt ursprung i 1950-talet har spelat ut sin roll. Hälften av alla företagare med enskild firma har inte aktivt valt karens och vet följaktligen inte hur lång karens de har. För att undvika negativa överraskningar bör 1 dags karens vara huvudregel. Sjukförsäkringsavgiften för längre karensdagar är idag alltför höga i förhållande till risköverföringen.

Premier för sjukförsäkringen bör bättre spegla risköverföringen

Nedsättningen av sjukförsäkringspremien för en längre karens är alltför liten i förhållande till den risk som företagaren övertar. Sjukförsäkringsavgiften för längre karensdagar bör sänkas för att bättre spegla risköverföringen.

¹⁹ Företagarna (2018), "Sjuklöneansvar – Promemoria hösten 2018".

Rehabilitering

I Företagarnas rapport "Sjukförsäkringen under mandatperioden 2014–2018" beskrivs hur företagare, genom att de saknar arbetsgivare, missgynnas i sjukförsäkringen. Sjukförsäkringens och rehabiliteringens regelverk betonar arbetsgivarens ansvar för medarbetarens återgång i arbete. För de 500 000 företagare som saknar arbetsgivare som kan ta detta ansvar kan avsaknaden bli tydlig om de drabbas av sjukdom.

Slopa förmånsbeskattningen av privata sjukvårdsförsäkringar

Sjukvårdsförsäkringar är den enda möjligheten företagare har att få hjälp om de drabbas av sjukdom. Förmånsbeskattningen av privata sjukvårdsförsäkringarna slår undan benen för företagare vars enda sätt att få hjälp att förebygga sjukdom och försäkra sig mot den samma. De privata sjukvårdsförsäkringarna kan tjäna som ett föredöme för hur företagare parallellt med ett offentligt system kan försäkra sig själva och sina verksamheter.

Företagandets förutsättningar

Tillåt företagare bedriva viss verksamhet under sjukdomsperioden

För de flesta företagare är det inget alternativ att helt lägga ner företaget under sjukskrivningsperioden. Idag löser många situationen genom att jobba, trots att man uppbär sjukpenning. Det är osannolikt att den situationen kommer att förändras. I alla företag inträffar händelser som påverkar planeringen på kort sikt och som kanske kräver att företagaren går in och jobbar några få timmar då och då. Istället för att skuldbelägga företagare genom att förbjuda dem att göra också nödvändiga åtgärder bör regelverket därför ses över, så att begränsade aktiviteter i företaget är tillåtna också under sjukskrivningsperioden. I den mån det behövs begränsningar, utöver de naturliga gränser för verksamheten som sätts genom sjukdomen, kan det handla om ersättningsbar tid, intäkter eller utbetald lön.

Dags att börja fundera över ett alternativt privat trygghetssystem

Den grundläggande svårigheten att socialförsäkringar i allmänhet och föräldraförsäkringen i synnerhet inte är tillgängliga för företagare på samma sätt som anställda kräver att vi lyfter blicken. Flera socialförsäkringar så som a-kassan, pension och till viss del föräldraförsäkring utgörs idag av privat-offentlig samverkan. Detta har varit nödvändigt eftersom systemen krackelerar och tilltron till dem sjunker.

Ett alternativ är ett trygghetssystem bestående av privat-offentlig samverkan så som a-kassan. Ett annat alternativ är helt privata försäkringslösningar. Detta finns delvis redan genom exempelvis föräldrapenningtillägget som LO-medlemmar omfattas av. Argumentet att hålla ihop socialförsäkringen som ett kollektiv med en generös offentlig försäkring har därmed redan förpassats av arbetarrörelsen.

Att företagare måste tänka på sin egen sociala trygghet utanför det offentliga systemet står klart. Låga pensioner, lågt uttag av föräldrapenning och lågt nyttjande av den offentliga sjukförsäkringen visar på utmaningarna. Det rör sig sammantaget om en halv miljon av samhällets mest utsatta i förhållande till de offentligfinansierade trygghetssystemen.